

Aracılık Maliyetleri-Ekonomik Büyüme İlişkisi

BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU
Mali Sektör Politikaları Dairesi

*“Türk Bankacılık Sektöründe Aracılık Maliyetlerinin Azaltılması Çalıştayı”
3 Mayıs 2003, Abant/Bolu*

Aracılık Maliyetleri-Ekonomik Büyüme

Sunum Kapsamı

➤ Mali Sektör-Reel Sektör Etkileşimi

- Mali gelişim-büyüme ilişkisi (Dünya tecrübesi),
- Mevduat bankalarının şirketlere açtığı krediler ile özel sektör sabit sermaye yatırımları (SSY) arasındaki ilişki,
- Mevduat bankalarının açtığı krediler ile sanayi üretim endeksi arasındaki ilişki.

➤ Aracılık Maliyetleri-Ekonomik Büyüme İlişkisi

- Dünya tecrübesi,
- Mali Aracılık Hizmetlerinin Dolaylı Ölçümü-MAHDÖ ve aracılık maliyeti duyarlılık analizi,
- Aracılık maliyetlerinin düşürülmesinin ekonomik büyümeye etkisi: girdi-çıktı tablosu analizi.

Mali Sektör-Reel Sektör Etkileşimi

Mali Sektör-Reel Sektör Etkileşimi (1)

Dünya tecrübesi: Mali gelişmişlik arttıkça büyüme artıyor...

Korelasyon katsayıları

	MG_1	MG_2	MG_3	MG_4
BÜYÜME	0.55	0.44	0.37	0.50

MG_1 : Bankaların Likit Yükümlülükleri/GSYİH,

MG_2 : Bankaların Toplam Yurtiçi Varlıkları/(Bankaların Toplam Yurtiçi Varlıklar+MB Yurtiçi Varlıklar),

MG_3 : Şirketler ve Bireysel İşletmelere Verilen Krediler/Toplam Krediler,

MG_4 : Şirketler ve Bireysel İşletmelere Verilen Krediler/GSYİH

BÜYÜME: Kişi başına milli gelirdeki reel artış

80 ülke, 1960-1989 yılları ortalaması yatay kesit verileri

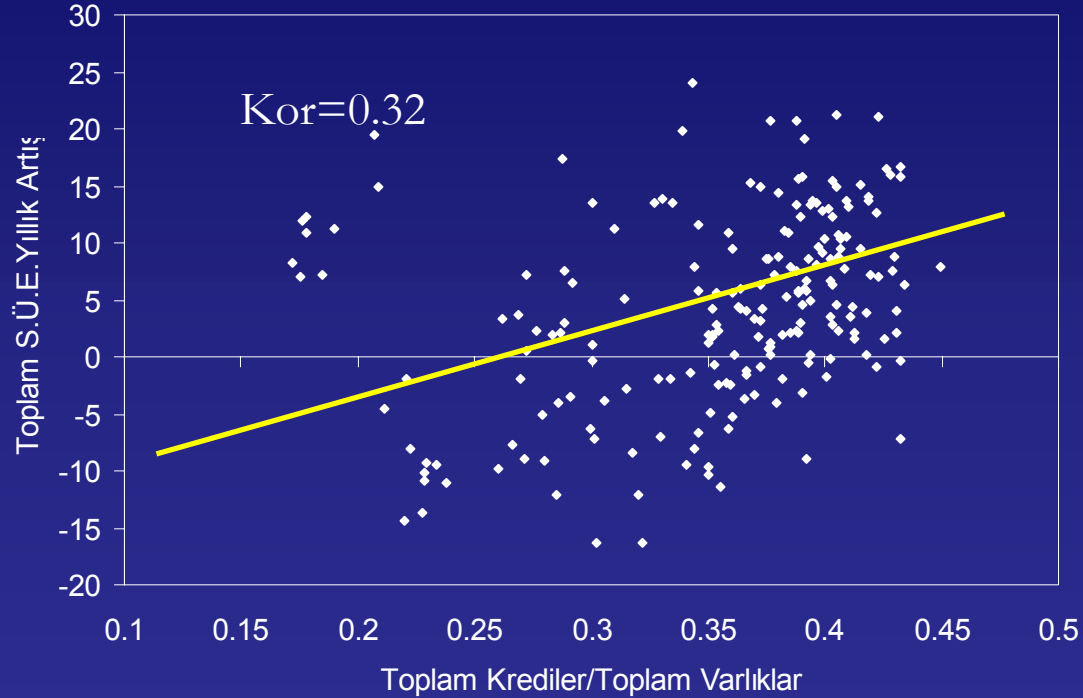
Mali Sektör-Reel Sektör Etkileşimi (2)

Dünya tecrübesi: Mali sistemi gelişen ülkeler hızlı büyüyorlar...

	Çok Hızlı Büyüyen Ülkeler (>3.0)	Hızlı Büyüyen Ülkeler ($2.0 < \text{büy} < 3.0$)	Yavaş Büyüyen Ülkeler ($0.005 < \text{büy} < 0.02$)	Çok Yavaş Büyüyen Ülkeler ($0.005 > \text{büy}$)	TÜRKİYE büy=2.0
MG ₁	0.60	0.51	0.39	0.26	0.36
MG ₂	0.81	0.71	0.57	0.52	0.75
MG ₃	0.70	0.58	0.47	0.37	0.62
MG ₄	0.35	0.31	0.20	0.13	0.15

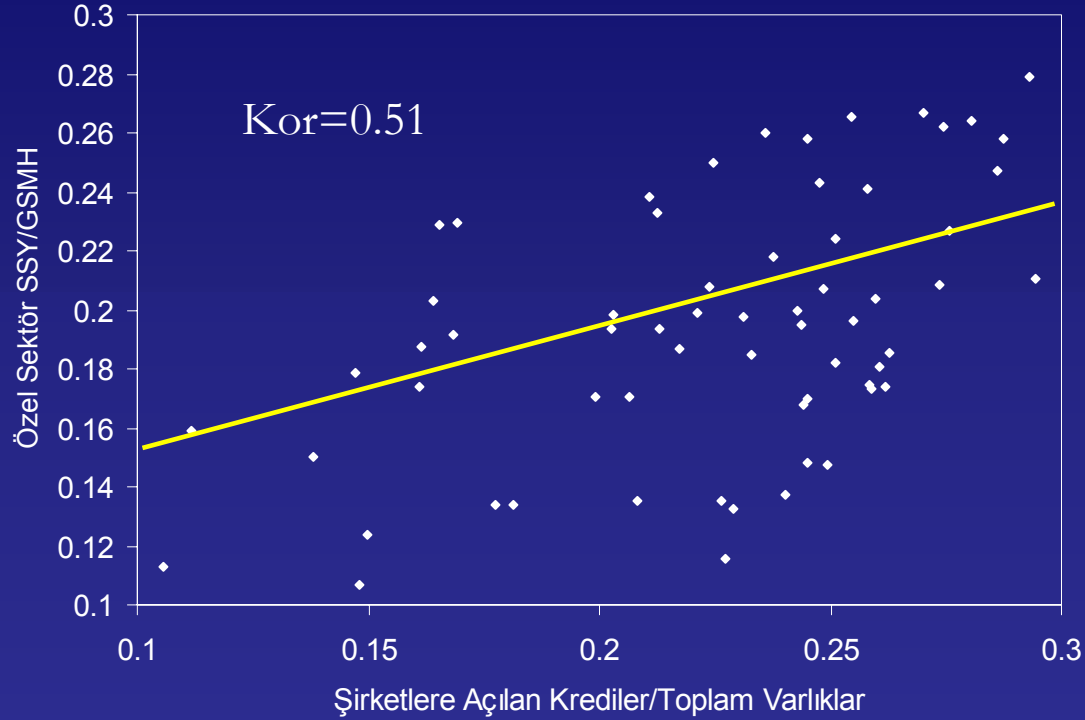
Mali Sektör-Reel Sektör Etkileşimi (3)

Türkiye gerçeği: Banka bilançolarında kredilerin payı arttıkça, büyüme artıyor...

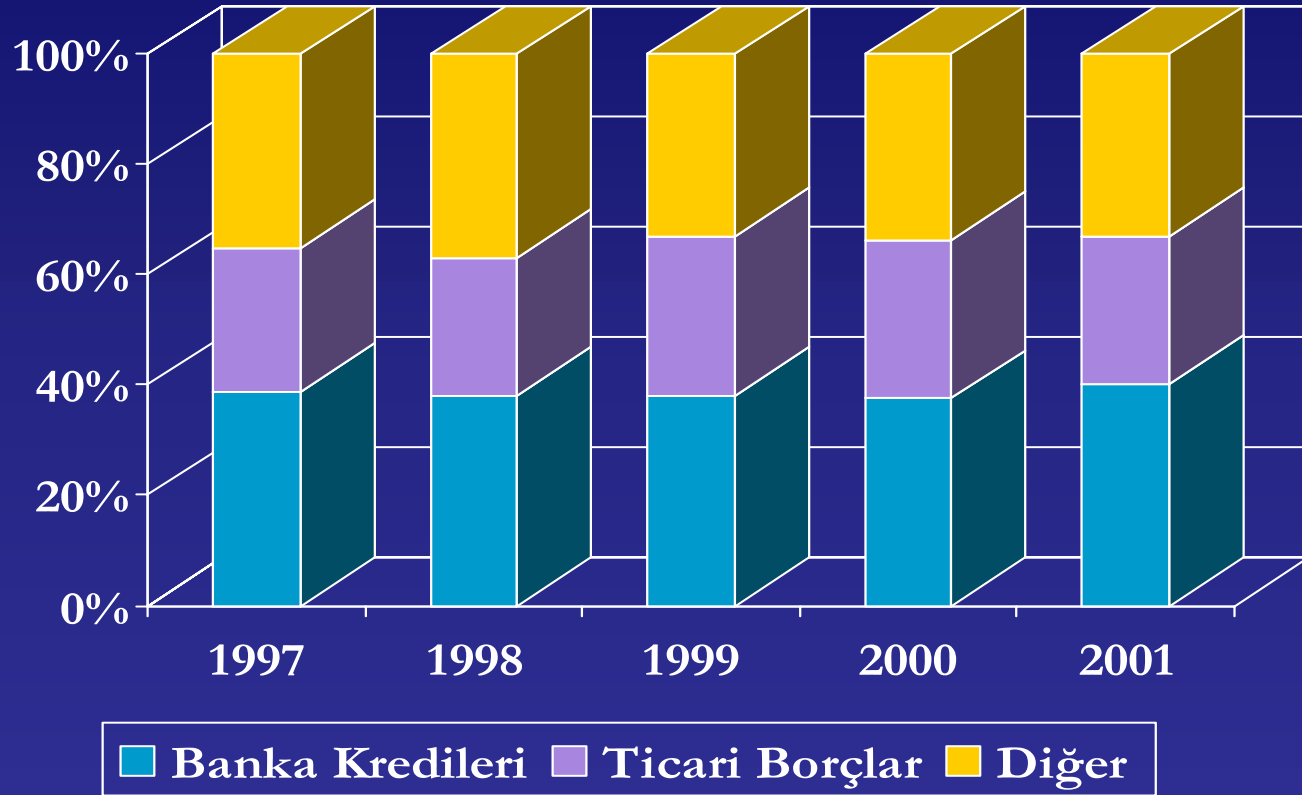
Mali Sektör-Reel Sektör Etkileşimi (4)

Türkiye gerçeği: Banka bilançolarında şirketlere açılan kredilerin payı arttıkça, özel yatırımların milli gelirdeki payı artıyor...

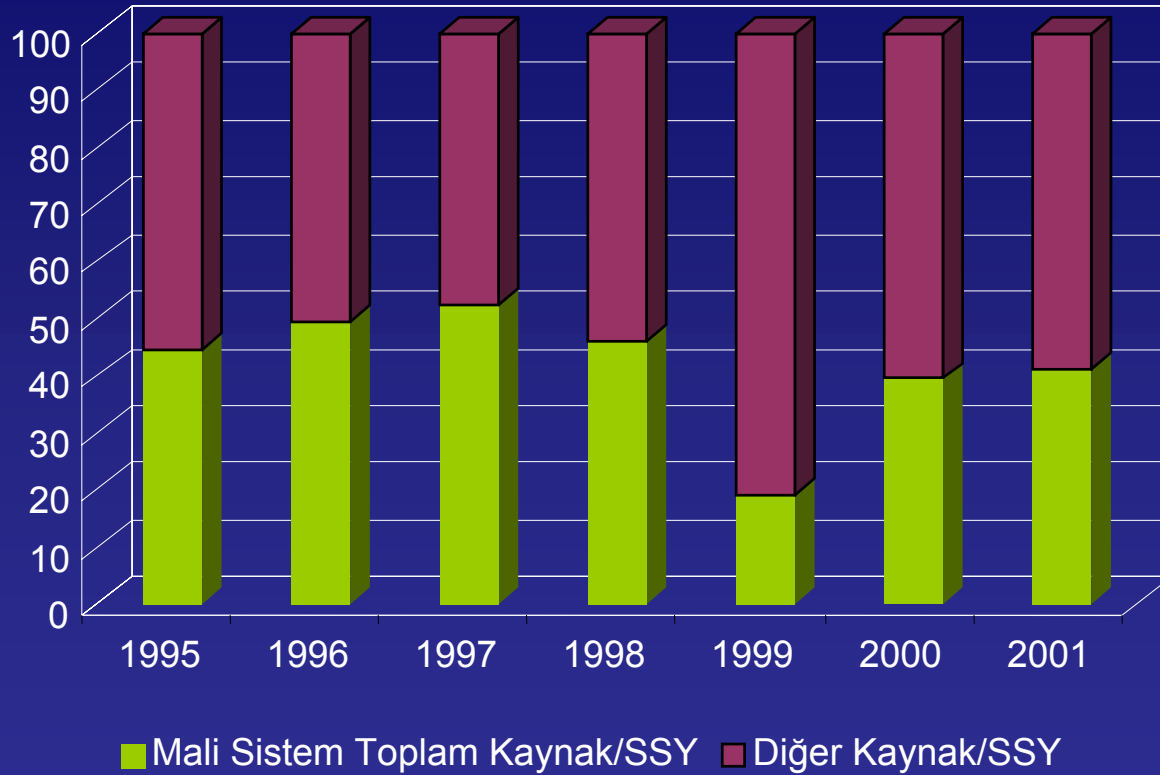
Mali Sektör-Reel Sektör Etkileşimi (5)

Şirketlerin yabancı kaynakları içerisinde banka kredilerinin payı yüzde 40'ın altında...

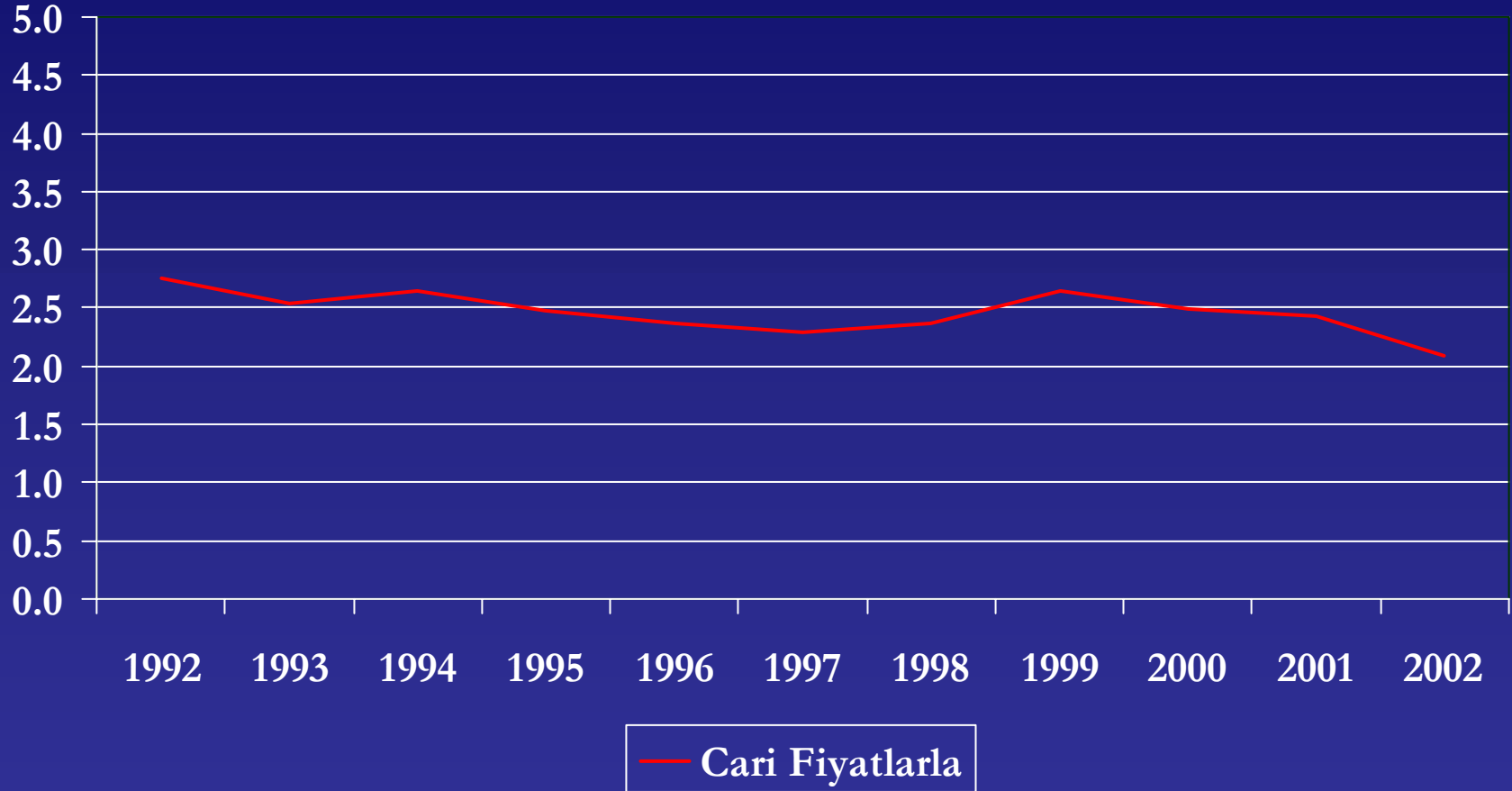
Mali Sektör-Reel Sektör Etkileşimi (6)

Özel sektör sabit sermaye yatırımlarının finansmanında mali sistemin potansiyel katkısı yüzde 35'ler civarında seyrediyor....

Mali Sektör-Reel Sektör Etkileşimi (7)

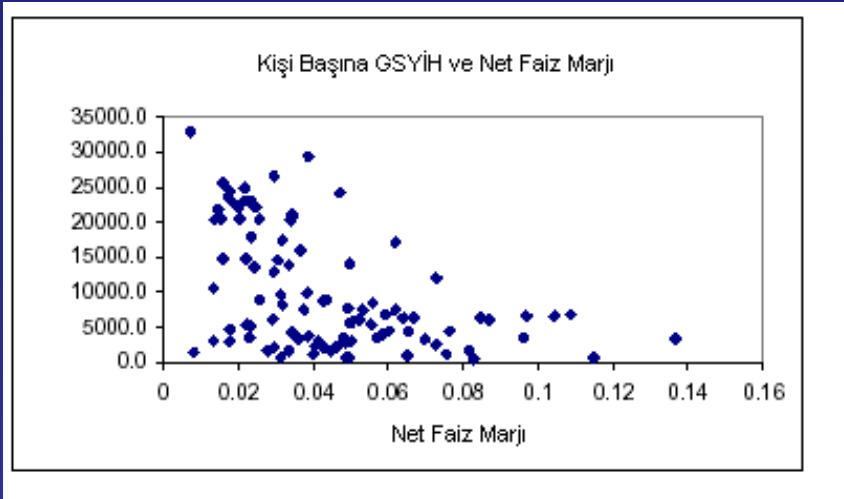
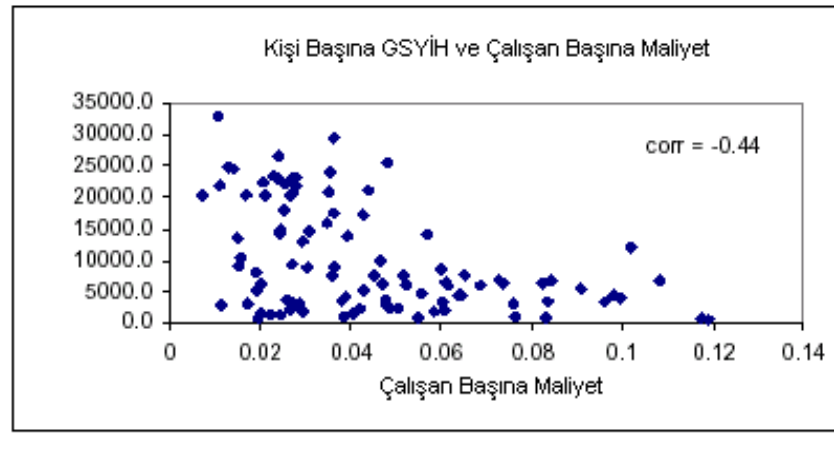
Mali sektörün GSYİH içindeki payı yüzde 2-3 aralığında sıkışmış durumda...

Aracılık Maliyetleri-Ekonomik Büyüme İlişkisi

Aracılık Maliyetleri-Ekonomik Büyüme İlişkisi (1)

Dünya tecrübesi: Aracılık maliyetleri fakir ülkelerde daha yüksektir...

Aracılık Maliyetleri-Ekonomik Büyüme İlişkisi (2)

Aracılık maliyetlerinin ölçümünde yeni yaklaşım

- Mevcut Durum: Ulusal Hesaplar Sistemi 1968

$$\text{MAHDÖ}_{1968} = \sum (r_k * V_k) - \sum (r_m * Y_m) - r^* (Y_m - V_k)$$

- Yeni Uygulama: Ulusal Hesaplar Sistemi 1993

$$\text{MAHDÖ}_{1993} = \sum (r_k - r^*) * V_k + \sum (r^* - r_m) * Y_m$$

Aracılık Maliyetleri-Ekonomik Büyüme İlişkisi (3)

Mali Aracılık Hizmetlerinin Dolaylı Ölçümü (MAHDÖ) faiz oranlarındaki değişmeye duyarlıdır..

Δ Kredi/Mevduat/Referans Faizleri \rightarrow Δ MAHDÖ \rightarrow Δ GSYİH

*Yani, aracılık maliyetlerinin azaltılması;
MAHDÖ'yü küçültür, MAHDÖ'yü girdi olarak kabul eden
sektörlerin katma değeri büyür ve
GSYİH seviyesi artar...*

Aracılık Maliyetleri-Ekonomik Büyüme İlişkisi (4)

GSYİH'nın aracılık maliyetlerindeki değişime duyarlılığı, üç farklı senaryoyla analiz edilmiştir...

	TL Aracılık Maliyetlerinde İndirim (Puan)	YP Aracılık Maliyetlerinde İndirim (Puan)	Ortalama Aracılık Maliyetlerinde İndirim (Puan)
I. Senaryo	5	0.5	3
II. Senaryo	7.5	0.75	4
III. Senaryo	10	1	5

Aracılık maliyetlerinin azalması, GSYİH'yi artırmaktadır...

	Senaryo 1	Senaryo 2	Senaryo 3
Aracılık Mal. Azalış (Puan)	3.0	4.0	5.0
Cari GSYİH'daki Artış (2002, %)	1.6	2.3	3.1
Cari GSYİH'daki Artış (2002, Milyar TL)	4357135	6535703	8714270
Cari Yıldaki Vergi Dönüşü (2002, Milyar TL)	1089284	1633926	2178568
Vergi Dönüşü/Toplam Vergi Gelirleri (%)	1.6	2.3	3.1

Aracılık Maliyetleri-Ekonomik Büyüme İlişkisi (6)

Girdi-çıktı tablosunda sektörel üretim, katma değer ve sektörlerarası girdi kullanımına ilişkin bilgi sunulmaktadır.

- DİE tarafından hazırlanan girdi/çıktı tablosu; sektörlerarası üretim yapısını girdi kullanımını ilişkilerini esas alarak sunmaktadır.
- En güncel tablo 1996 yılına aittir.

Aracılık Maliyetleri-Ekonomik Büyüme İlişkisi (7)

Mali aracılık hizmetlerinin milli gelirden aldığı pay, üstlendiği fonksiyona göre küçük kalmaktadır...

- Mali aracılık hizmetlerinin üretim içindeki payı 3.6
- Mali aracılık hizmetlerinin katma değer içindeki payı 4.4

Aracılık Maliyetleri-Ekonomik Büyüme İlişkisi (8)

Tarım sektörü kullandığı fon ölçüsünde katma değer yaratamıyor, imalat sanayii yarattığı katma değer ölçüsünde fon kullanamıyor...

Sektörler	Finansal Hizmet Kullanımının Sektörel Dağılımı	Sektörler İtibariyle Yaratılan Katma Değerin Dağılımı
Tarım	20,00	15,09
Madencilik	0,55	1,15
İmalat Sanayii	19,44	24,70
Elektrik-Gaz-Su	0,35	2,32
İnşaat	4,95	5,45
Hizmetler	54,70	51,30
Toplam	100,00	100,00

Aracılık Maliyetleri-Ekonomik Büyüme İlişkisi (9)

Mali aracılık hizmetlerinde 1 birimlik üretim artışı; ekonomi genelinde 1.5 birim üretim artışı ve 0.86 birim katma değer artışı yaratıyor...

Sektörler	Geri Bağlantı Kat.	İleri Bağ. Kat.
Tarım ve Hayvancılık	1.66	1.68
Gıda	2.13	1.44
İnşaat	2.02	1.02
Ticaret	1.43	1.55
Otel, Motel ve Restoranlar	1.87	1.36
Ulaştırma	1.65	1.56
Mali Aracılık Hizmetleri	1.50	2.53
Konut	1.31	1.00
Bilişim ve İletişim Teknolojileri	1.64	2.22
Ekonomi Geneli	1.80	2.14

Aracılık Maliyetleri-Ekonomik Büyüme İlişkisi (10)

Diğer sektörlerle kıyaslandığında, mali aracılık hizmetlerinin geri bağlantı katsayısı; bu sektörün ekonomide itici sektör rolünü yeterince yerine getiremediğini, ileri bağlantı katsayısı ise sektörün ekonomideki genişlemeden görece olarak daha çok faydalandığını göstermektedir.

Sektörler	Geri Bağlantı Kat.	İleri Bağ. Kat.
Mali Aracılık Hizmetleri	1.50	2.53
38 sektör içindeki sırası	28	12

Aracılık Maliyetleri-Ekonomik Büyüme İlişkisi (11)

MAHDÖ'nün kapsamadığı dinamik etkileri analize dahil etmek için;
- girdi/ çıktı tablosundan elde edilen geri bağlantı katsayıları ile
- aracılık maliyetlerinin azaltılması sonucu ortaya çıkacak ikame etkisini temsil edecek faiz oranı-kredi hacmi arasındaki negatif ilişki birlikte kullanılmıştır...

Aracılık maliyetlerinin azaltılmasının iki ekonomik etkisi vardır:

- 1. Gelir etkisi:** Aracılık maliyetindeki azalmaya paralel olarak ekonomik birimlerin alım gücünün artması ve buna bağlı talep artışı,
- 2. İkame etkisi:** Aracılık maliyetlerindeki azalışın kredi faiz oranlarında meydana getireceği gerilemenin kredi talebini artırması.

Gelir ve ikame etkisi; sektörlerarası dinamik bir yapıyı içeren girdi/çıkıtı tablosu üzerinden değerlendirildiğinde daha gerçekçi sonuçlar verecektir...

Temel varsayımlar:

1. 1996 yılı girdi/çıkıtı tablosundaki geri ve ileri bağlantı katsayıları geçerlidir.
2. Ekonomi genelinde geri bağlantı katsayısı 1.80, katma değer/üretim oranı 0.57 alınmıştır.
3. Mali sistemdeki vergi yükünün yüzde 20'si bankalarda kalırken, yüzde 80'i müşteriye yansıtılmaktadır.
4. Elde edilen basit regresyon bulgusuna göre yüzde 1'lik kredi faizindeki azalma yüzde 0.6'lık kredi genişlemesi yaratmaktadır.
5. Bir birim kredinin bankacılıkta yaratacağı üretim artışı 0,20 birimdir.
6. Bankaların açtığı 1 birimlik kredinin yıl içinde yaratacağı toplam kredi (kredi çarpanı) 1.5'dir.
7. Hesaplamalar 2002 cari değerleri üzerinden sunulmuştur.

Aracılık Maliyetleri-Ekonomik Büyüme İlişkisi (13)

Bu varsayımlar altında, aracılık maliyetlerinin 1 katrilyon azaltılması durumunda ortaya çıkacak GSYİH artışı 3.3 katrilyon olacaktır....

Gelir etkisi: Aracılık maliyetlerinin 1 katrilyon azaltılmasıyla ortaya çıkacak fon; ekonomi genelinde 1.18 katrilyon gelir yaratacaktır.

İkame etkisi: Aracılık maliyetlerindeki 1 katrilyon TL azalışın karşılık geldiği kredi faizlerindeki yüzde 4.4'lük düşme sonucu,

1.1 katrilyonluk yeni kredi talebi doğabileceği,

girdi/çıktı tablosu katsayıları kullanılarak bu kredi akımınının 1.3 katrilyon TL katma değer artışı yaratabileceği hesaplanmıştır.

Dolayısıyla yaratılan toplam katma değer artışı;

Gelir etkisi	1.2 katrilyon
İkame etkisi	+ 1.3 katrilyon
Toplam etki	<u>2.5 katrilyon TL</u>

MAHDÖ ve girdi/çıkıtı analizlerinin sonuçları karşılaştırıldığında, ikame etkisinin belirleyici olduğu ortaya çıkmaktadır...

	MAHDÖ	G/Ç İkame etkisi dikkate alınmadan (Gelir etkisi)	G/Ç İkame etkisi dikkate alındığında (Gelir etkisi+ikame etkisi)
Aracılık Maliyetlerindeki Azalma	1 katrilyon	1 katrilyon	1 katrilyon
Katma Değer Artışı	1 katrilyon	1.2 katrilyon	2.5 katrilyon
Cari GSYİH artışı (2002, %)	0.4	0.4	0.9
Vergi Gelirlerindeki Artış	250 trilyon	295 trilyon	632 trilyon

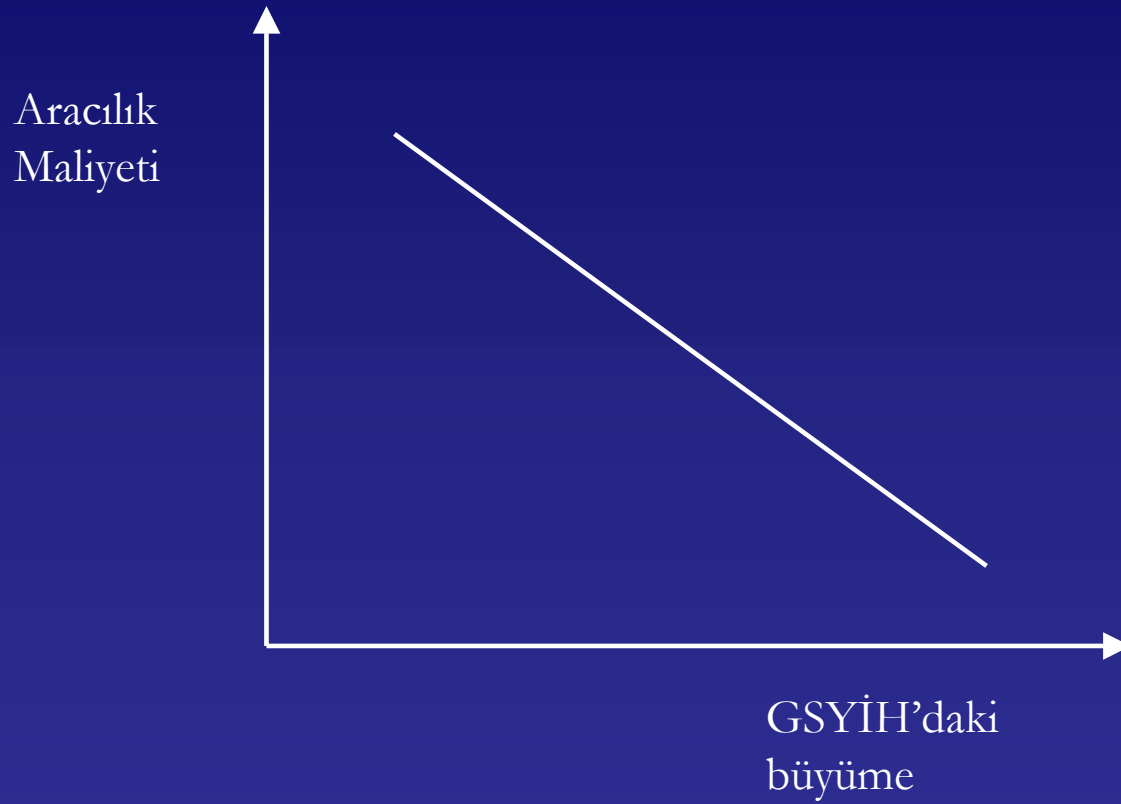
Kamunun vazgeçmiş olduğu verginin önemli bir kısmı ilk yılda geri dönecektir...

Analizde kullanılan varsayımlar çerçevesinde,

- Kamunun vazgeçmiş olduğu vergi gelirinin önemli bir kısmını (yüzde 63) ilk yıl telafi edilebilecek,
- Ekonomiye aktarılan kaynakların bir bölümünün ekonominin üretim kapasitesini artırması durumunda ise kamunun vergi gelirlerindeki artış kalıcı olacaktır.

Aracılık Maliyetleri-Ekonomik Büyüme İlişkisi (16)

Aracılık maliyetlerinin azaltılması milli geliri artırıyor...Ama ne kadar?...

Bankacılık sektöründe yeniden yapılanma programı dikkate alındığında, aracılık maliyetlerinde azalmanın ekonomik büyümeye etkisi daha büyük ve kalıcı olacaktır...

- Yapılan analizler bankacılık sektöründe son yıllarda yapılan yeniden yapılandırma programının etkilerini içermemektedir.
- Bu etkilerin dikkate alınması ve makroekonomik istikrarın sağlanması paralelinde, aracılık maliyetlerindeki azalmanın büyüme üzerindeki etkisi çok daha ciddi ve kalıcı olacaktır.
- Ancak bu çalışmada yapılan analizlerin kısmi analiz olması nedeniyle genel denge boyutu içeren analizlerden farklı sonuçlar verebileceği düşünülmektedir.

Son söz...

“Mali aracılığın düşük maliyetle ve etkin olması yönünde politikalar uygulanması; ekonomik büyümenin sağlanması için birincil koşuldur.” King ve Levine (1993)

▪ Sunulan sayısal bulgular ve dünya tecrübesi ışığında, aracılık işlemleri üzerindeki vergilerin, yarattığı bozucu etkiler nedeniyle, ekonomik büyüme dinamiğini engellediğini söylenebilir.

Bu kapsamda uzun dönemli ekonomik büyüme oranını artırmada,

▪ Sermayenin (yatırımın) vergilendirilmesi yerine gelirin/tüketimin vergilendirilmesi,

▪ Ekonomide kaynak tahsisi ve sermaye birikimi süreçlerinin etkinleştirilmesinde mali aracılık maliyetinin düşürülmesi

kritik önem taşımaktadır.